

# CO DALEJ ZE *STUDENTEM II*?

**Wszystko zaczęło się od komunikatu na stronie internetowej PFRON: „Ewentualne dofinansowanie kosztów nauki w semestrze letnim roku akademickiego (szkolnego) będzie mogło nastąpić pod warunkiem dysponowania przez PFRON w 2011 roku środkami finansowymi na realizację programu *Student II*”**

Informacja ta wywołała żywą dyskusję w środowisku studenckim i akademickim. Radosław Czeakański – Rzecznik Osób Niepełnosprawnych w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy – wystosował list otwarty do pana Wojciecha Skiby, prezesa zarządu PFRON.

Jak relacjonuje Czeakański: „W związku z tym, że na naszej Uczelni z programu *Student II* może korzystać ponad setka studentów niepełnosprawnych, postanowiłem razem ze Zrzeszeniem Studentów Niepełnosprawnych WSG coś z tą niepokojącą wiadomością zrobić. Ponieważ trzeba mieć świadomość, że jeżeli środowisko studentów niepełnosprawnych oraz pełnomocników uczelni ds. osób niepełnosprawnych nie zacznie odpowiednio szybko walczyć o swoje prawa, to nikt za nich tego nie będzie robić”.

Podczas konferencji „Pełnosprawny Student IV”, organizowanej przez FIRR w Krakowie w 2010 roku, skrzyknął on obecnych na konferencji przedstawicieli szkół wyższych. W wyniku tych działań pod listem do Prezesa PFRON podpisali się przedstawiciele 7 uczelni: Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku, Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Uniwersytetu Wrocławskiego i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. „Cieszę się, że pod listem podpisali się także przedstawiciele studentów z ZSN AGH w Krakowie i ZSN WSG w Bydgoszczy. Bardzo ważny też był podpis Pełnomocnika Parlamentu Studentów RP ds. Osób Niepełnosprawnych” – dodaje Radosław Czeakański.

Aby zwiększyć skuteczność działań, dodatkowo poprosił on posła Marka Wojtkowskiego z sejmowej podkomisji stałej do spraw nauki i szkolnictwa wyższego o interwencję w tej sprawie do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Zdaniem pana Radosława: „Najważniejsze jest to, że PFRON będzie dofinansowywał studentom naukę w semestrze letnim. Ponadto petycja ta pokazała, że uczelnie publiczne i niepubliczne, z różnych miast, potrafią uzgodnić wspólne

stanowisko wobec istotnych dla studentów niepełnosprawnych spraw”.

„Na razie powinniśmy być zadowoleni, gdyż trzeba mieć na uwadze to, że PFRON ma coraz mniej pieniędzy na realizację zadań i programów. Jednak program *Student II* jest istotnym elementem wsparcia dla studentów niepełnosprawnych, dlatego warto, by ten program nadal funkcjonował w przyszłych latach. Nawet kosztem zmian zasad przyznawania dofinansowania dla studenta niepełnosprawnego. Chcę podkreślić, że wszelkie zmiany dotyczące programu *Student II* powinny być przez PFRON zawsze konsultowane ze środowiskiem studentów niepełnosprawnych oraz szkołami wyższymi” – twierdzi Pan Radosław.

W odpowiedzi PFRON z dn. 10 stycznia 2011 roku czytamy m.in. że: „Podstawową misją PFRON-u jest wspieranie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Środki PFRON pochodzą od pracodawców niezatrudniających osób niepełnosprawnych i ze względu na źródło pochodzenia tych środków są one wydatkowane przede wszystkim na cele związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych. Budżet programów jest planowany jako trzeci tytuł wydatków PFRON związanych z rehabilitacją osób niepełnosprawnych. Programy są finansowane z ewentualnych rezerw w przychodach funduszu [...]”.

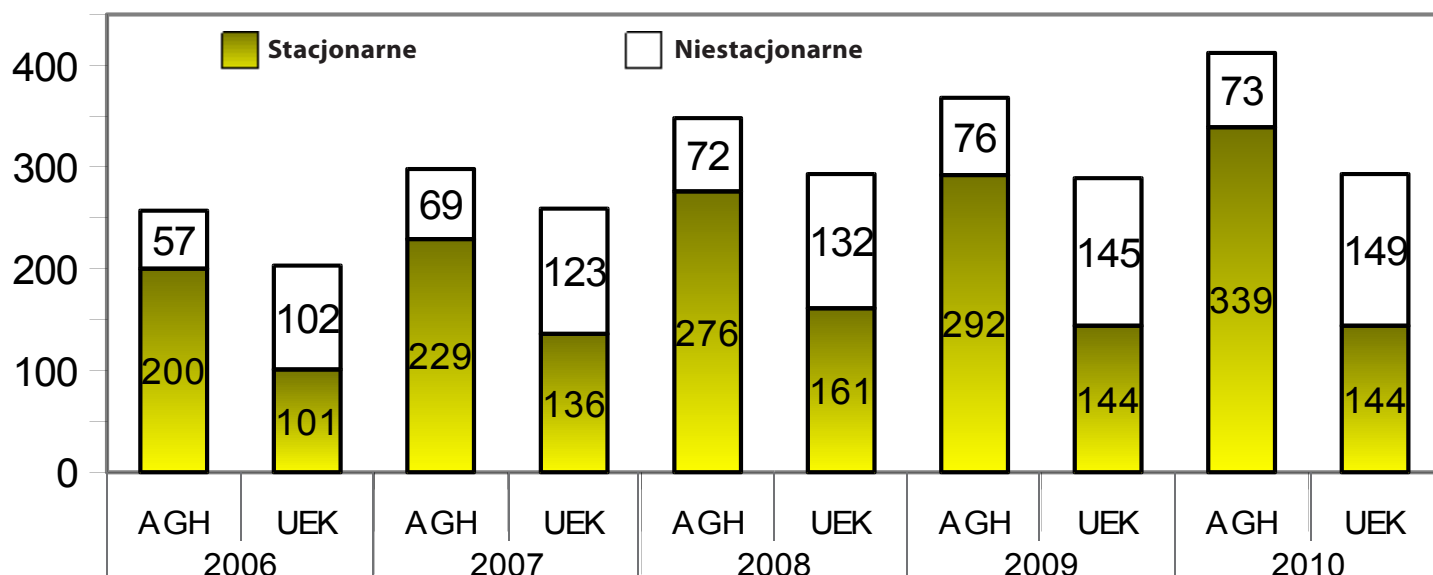
## PYTANIE O EFEKTY AKCJI

Naszym zdaniem pierwszym krokiem rehabilitacji zawodowej ON jest zdobycie dobrego wykształcenia, co pozwoli im uzyskać lepszą pracę. W związku z tym program *Student II* powinien być traktowany priorytetowo i na równi z System Obsługi Dofinansowań i Refundacji, a nie mieć jedynie uzupełniający charakter.

Jak widać na wykresie, udział studentów nie-stacjonarnych na AGH maleje, a na UEK rośnie, co ukazuje zróżnicowanie uczelni. W związku z tym, zmiany dotyczące programu *Student II* powinny być konsultowane w możliwie szerokim gronie, przedstawiającym różnorodność rozwiązań.

## OPINIE STUDENTÓW KORZYSTAJĄCYCH Z PROGRAMU *STUDENT II*

Ankietowani studenci otrzymane dofinansowanie przeznaczają na czesne za studia, zakwaterowanie w akademiku, dojazdy, abonament internetowy, podręczniki.



Studenci niepełnosprawni w latach 2006–2010 na krakowskich uczelniach w podziale na stacjonarne i niestacjonarne

Zapytani o to, jak kształtowała się pomoc na przestrzeni okresu działania programu odpowiadają, że kwoty dofinansowań raczej się nie zmieniały, bądź malały. Jak twierdzą, likwidacja realizacji programu *Student II* miałaby wpływ na ich budżet domowy, niektórzy nie zdecydowaliby się na studia podyplomowe. Są też studenci, którzy kontynuowaliby studia, ale z pewnością nie mogliby sobie pozwolić na zakup podręczników.

### OPINIE NA TEMAT PROGRAMU STUDENT II BIUR DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH KRAKOWSKICH UCZELNI (AGH, UEK I UJ)

**BON AGH** zwraca uwagę, że pomoc materialna, płynąca z programu *Student II*, nie jest dofinansowaniem kosztów nauki, a ich refundacją, gdyż pieniądze przyznawane końcem semestru powodują, że student zmuszony jest do ponoszenia kosztów nauki w ciągu semestru sam, aby na koniec zostały mu w pewnej części zwrócone. Ponadto dofinansowanie to wkracza w sferę socjalną (wyżywienie, zakwaterowanie, przejazd), a powinno być bardziej skierowane na proces edukacyjny. Małe jest też różnicowanie kwot dofinansowań wynikających z potrzeb konkretnego studenta.

Lepiej program oceniło **BON UEK**. Sam program i jego założenia oceniają bardzo dobrze, jednak jego realizację na czwórkę. Problemem jest bardzo późny termin wydawania decyzji przez władze PFRON. Studenci praktycznie przez większość semestru nie wiedzą, jakie dofinansowanie zostało im przyznane, co utrudnia optymalne wykorzystanie środków.

Z kolei **BON UJ** uważa, że podstawową wadą programu był fakt, że uprawnienie do refundacji

kosztów było przyznawane na podstawie stopnia niepełnosprawności studenta, nie zaś rodzaju potrzeb związanych bezpośrednio z jego rodzajem niepełnosprawności. Innymi słowy program miał charakter socjalny, nie zaś wyrównujący możliwości w dostępie do edukacji, limitowane bądź zmienione przez konkretną niepełnosprawność. Dlatego też dla niektórych osób wsparcie to było niewystarczające (na pracę asystentów, skanowanie i kserowanie, dojazdy, niezbędny sprzęt kompensujący niepełnosprawność), dla innych było premią za niepełnosprawność na studiowanie (wówczas gdy niepełnosprawność nie wywoływała dodatkowych kosztów związanych z kompensacją jej).

### JAKI WPŁYW NA STUDIOWANIE STUDENTÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIAŁOBY OGROMACZENIE REALIZACJI PROGRAMU STUDENT II?

**BON AGH:** Całkowite zaniechanie realizacji programu skutkowałoby znacznym zmniejszeniem liczby studentów niepełnosprawnych, zwłaszcza niestacjonarnych. Studenci będący na ostatnich latach dokończyliby edukację, natomiast studenci dopiero rozpoczynający studia niewątpliwie mieliby znacznie utrudnioną sytuację i więcej problemów z dokończeniem studiów. Częściowe ograniczenie wydaje się sensowne. Zmiany powinny iść w stronę dofinansowania procesu kształcenia, a nie tylko spraw socjalnych.

**BON UEK:** Z pewnością zmniejszyłaby się liczba studentów zaocznych, gdyż znaczna ich część korzysta z dofinansowania na czesne. Ograniczenie programu spowodowałoby, że ta grupa byłaby zmuszona do rezygnacji ze studiów.

**BON UJ:** Ograniczenie wsparcia socjalnego studentów legitymujących się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, a co za tym idzie zmniejszenie dostępu do edukacji osób niepełnosprawnych, w szczególności z biednych rodzin.

## O CO MOŻNA BYŁO SIĘ STARAĆ W SEMESTRZE LETNIM W ROKU AKADEMICKIM 2010/2011

**Dofinansowanie przyznawane w ramach programu *Student II* obejmowało w szczególności koszty:**

- zakwaterowanie (np. w akademiku, na stacji),
- dojazdów z miejsca zamieszkania na uczelnię i z powrotem,
- wyżywienia w stołówce,
- dostępu do Internetu (instalacja i abonament),
- uczestnictwa w zajęciach podnoszących sprawność fizyczną lub psychiczną,
- zakupu przedmiotów ułatwiających lub umożliwiających naukę, w tym zakupu programów komputerowych, pamięci przenośnej USB, dysków optycznych (np. CD) oraz dyskietek, podręczników, tonerów i papieru do drukarki,
- wyjazdów organizowanych w ramach zajęć szkolnych, kursy związane z programem studiów (np. językowe) w dofinansowanym semestrze nauki.

Co ważne, studenci studiów niestacjonarnych mogli korzystać z dofinansowania do opłat za naukę (czesnego), co niewątpliwie stanowiło dużą pomoc i niejednokrotnie warunkowało studiowanie.

Do rozliczenia niezbędne są faktury VAT lub rachunki wystawione na Wnioskodawcę w okresie trwania semestru.

Wysokość udzielonego dofinansowania uzależniona była od: sytuacji majątkowej wnioskodawcy i stopnia niepełnosprawności, wysokości opłaty za naukę (czesnego), sposobu prowadzenia gospodarstwa domowego (samodzielnie czy wspólnie z rodziną).

## KOŃCZYSZ STUDIA I CO DALEJ?

W takiej formie jak obecnie, program *Student II* pogłębia także problem „pułapki świadczeniowej”, gdyż wielu absolwentów niepełnosprawnych zamiast szukać pracy, wybiera łatwiejszą i pewnie milszą drogę – kolejne studia. Dzieje się tak, gdyż dofinansowanie z PFRON, stypendium specjalne i renta socjalna pozwalają się jako tako utrzymać. Jest to mechanizm, który nie promuje aktywności zawodowej. W efekcie posiadając nawet kilka dyplomów, ale bez doświadczenia zawodowego, trudno będzie im wejść na rynek pracy.

Kolejnym problemem, związanym z płynnym przejściem od studenta do pracownika jest sytuacja, w której osoba niepełnosprawna musi po ukończonych studiach wrócić do swojego stałego miejsca zamieszkania, często mniejszej miejscowości lub wioski, gdzie niestety

nie ma ofert pracy dla niej. Przez to też osoby niepełnosprawne idą na kolejne studia.

Być może dobrym rozwiązaniem byłoby rozszerzenie wsparcia w ramach programu *Student II* np. dodając moduł „Absolwent” kosztem dofinansowań do kolejnych kierunków studiów (lub uruchomienie odrębnego programu celowego), kompleksowo uwzględniającego potrzeby ON w płynnym przejściu z uczelni na rynek pracy. Program taki powinien być skierowany do osób niepełnosprawnych aktywnie poszukujących zatrudnienia. W ramach takiego programu mogliby m.in. podnieść swoje kwalifikacje zawodowe (kursy specjalistyczne, szkolenia), zwiększające ich szanse na podjęcie i utrzymanie pracy oraz starać się o inne formy wsparcia, takie jak doradztwo zawodowe i psychologiczne, jak również dodatek mieszkaniowy.

Aby wspierać studentów i absolwentów na rynku pracy na AGH realizowany jest projekt „Indywidualna praca z Coachem” przez Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego wraz z BON AGH, w ramach „Zadań zleczanych przez PFRON”, którego cele i założenia mogłyby stanowić szkielet do opracowania i wdrożenia ogólnopolskiego programu.

Podobne problemy i możliwości dostrzegają również uczestnicy konferencji „Bariery a możliwości – nowoczesne uczelnie bez barier”, która odbyła się we Wrocławiu dn. 17 lutego 2011 roku.

## PROPOZYCJE ZMIAN WG BON-ÓW, MOGĄCE PRZYCZYNIĆ SIĘ DO USPRAWNIENIA POMOCY DLA STUDENTÓW W RAMACH PROGRAMU *STUDENT II*

- pierwszy kierunek studiów powinien być traktowany priorytetowo,
- zapewnienie wsparcia (realizacji programu) przez cały okres studiów,
- dostosowanie procedur programu tak, by dofinansowania były elementem rozwoju i zwiększania szans osób niepełnosprawnych, a nie miały głównie charakteru socjalnego,
- dofinansowania uzależnione od aktywności i rodzaju potrzeb studenta,
- uproszczenie formalności związanych z wnioskowaniem o dofinansowanie,
- dużym usprawnieniem byłoby skrócenie czasowe procedury podejmowania decyzji przez władze PFRON,
- istotnym elementem powinno być jednoznaczne oddzielenie wsparcia socjalnego (związanego z biedą) od wsparcia wyrównawczego (związanego z niepełnosprawnością).

Jacek Merdalski (AGH)